

CRNA GORA
S K U P Š T I N A
Odbor za ljudska prava i slobode
Broj: 00-63-8/19-
Podgorica, 27. jun 2019. godine

INFORMACIJA
O UČEŠĆU ČLANA ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE
MOMČILA MARTINOVIĆA NA KONFERENCIJI NA KOJOJ JE
PROMOVISANA INSPIRE STRATEGIJA U CRNOJ GORI,
održanoj u Podgorici 24. juna 2019. godine

Član Odbora za ljudska prava i slobode Momčilo Martinović učestvovao je na Konferenciji na kojoj je promovisana INSPIRE strategija u Crnoj Gori.

Konferencija koju je organizovala NVO "Centar za prava djeteta Crne Gore" održana je u Podgorici 24. juna 2019. godine.

INSPIRE strategija je tehnički paket namijenjen svim subjektima u javnom, privatnom i civilnom sektoru na nacionalnom i lokalnom nivou koji se bave sprečavanjem nasilja nad djecom i adolescentima. Predstavlja set od sedam strategija odabranih na osnovu najboljih dostupnih dokaza i sa najvećim potencijalom za smanjenje nasilja nad djecom.

Uvodna obraćanja na skupu imali su: Jelena Gluščević, program menadžerka Centra za prava djeteta Crne Gore, Rajka Perović, direktorica Centra za prava djeteta Crne Gore, mr Dragan Pejanović, državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova, Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Milena Karišik, predstavica Child Protection Hub Associate i Sofija Kirsanov, članica lokalnog Dječjeg parlamenta iz Podgorice.

Jelena Gluščević iz Centra za prava djeteta je saopštila da je INSPIRE strategija usvojena od strane Ujedinjenih nacija, a pisana je od strane Svjetske zdravstvene organizacije. Očekuju da do 2030. godine budu ostvareni ciljevi ove Strategije i veliki broj zemalja širom svijeta, među kojima je i Crna Gora, obavezao se da učini dodatne napore u cilju smanjenja nasilja nad djecom. Centar za prava djeteta Crne Gore je pripremio štampanu brošuru o INSPIRE strategiji kako bi je učinili dostupnom široj javnosti, ali i profesionalcima koji se bave zaštitom prava djece. Održali su trening sa mrežom nevladinih organizacija koje se bave borbom protiv nasilja nad djecom. Takođe, planirali su da urade program koji će akreditovati kod Zavoda za socijalnu i dječju zaštitu kako bi sve subjekte koji su uključeni u ovu oblast informisali šta paket INSPIRE strategija podrazumijeva. Radi promocije INSPIRE strategije organizovaće i konferenciju na sjeveru Crne Gore.

Direktorica Centra za prava djeteta Rajka Perović je predstavila INSPIRE strategiju navodeći da je u njenom razvoju saradivalo deset agencija sa dugom istorijom podsticanja doslednog pristupa zasnovanog na dokazima u sprečavanju nasilja nad djecom. S obzirom da nasilje nad djecom uključuje fizičko, seksualno i emocionalno zlostavljanje i zanemarivanje i da je oko milijardu djece prošle godine doživjelo neki oblik nasilja, ono ima značajne i trajne posledice koje ugrožavaju dobrobit djece i mogu trajati do odrasle dobi. Neophodno je udružiti znanja i vještine na prevenciji nasilja nad djecom i uložiti dodatne napore kako bi se okruženje učinilo podržavajućim za djecu i njihove porodice. Nasilje i njegov ogromni uticaj mogu se spriječiti kroz programe koji se bave njegovim uzrocima i faktorima rizika. Naglašeno je da nasilje proizilazi iz dejstva pojedinaca, odnosa, zajednice i društvenih faktora i da ova četiri nivoa predstavljaju ključne polazne tačke INSPIRE strategije. Istakla je da je vizija INSPIRE paketa svijet u kojem sve vlade, uz snažno učešće civilnog društva i zajednice, rutinski sprovode

i prate intervencije kako bi spriječile i odgovorile na nasilje nad svom djecom i pomogle im da ostvare svoj puni potencijal. Ovaj dokument pojačava zaštitu djece garantovanu Konvencijom Ujedinjenih nacija o pravima djeteta, koja obavezuje države potpisnice da preduzmu sve odgovarajuće zakonodavne, administrativne, socijalne i obrazovne mjere za zaštitu djece od svih oblika nasilja dok su na staranju kod roditelja, zakonskih staratelja ili bilo koje druge osobe koja se stara o djetetu. Ima za cilj da pomogne državama i zajednicama da ostvare rezultate definisane Ciljevima održivog razvoja.

Tokom djetinjstva jedno od četvoro djece pretrpi fizičko zlostavljanje, a skoro svaka peta djevojčica i jedan od 13 dječaka doživi seksualno zlostavljanje. Ubistva su među prvih pet uzroka smrti adolescenata. Izlaganje nasilju u ranoj dobi može omesti razvoj mozga i dovesti do mnoštva neposrednih i doživotnih posljedica po fizičko i mentalno zdravlje. Neposredni i dugoročni uticaj nasilja nad djecom na javno zdravlje i nastali ekonomski troškovi umanjuju ulaganja u obrazovanje, zdravlje i dobrobit djece.

INSPIRE paket obuhvata sedam strategija koje se odnose na: implementaciju i sprovođenje zakona, norme i vrijednosti, sigurno okruženje, podršku roditeljima i starateljima, prihode i ekonomsko osnaživanje, usluge odgovora i podrške i obrazovanje i životne vještine. Pored toga, INSPIRE uključuje dvije međusektorske aktivnosti koje zajedno doprinose povezivanju, jačanju i procjeni napretka implementacije sedam strategija. Za svaku od strategija definisani su ciljevi i očekivani ishodi.

Cilj Strategije koja se odnosi na implementaciju zakona je da se osigura sprovođenje zakona kako bi se spriječilo nasilno ponašanje, smanjila prekomjerna upotreba alkohola i ograničio pristup mladim vatrenom i drugom oružju. Cilj Strategije koja se odnosi na norme i vrijednosti je jačanje normi i vrijednosti koje podržavaju nenasilne odnose pune poštovanja, brižne, pozitivne i rodno ravnopravne odnose za svu djecu i adolescente, dok strategija za sigurno okruženje podrazumijeva stvaranje i održavanje sigurne ulice i drugih okruženja u kojima se djeca i mladi okupljaju i provode svoje vrijeme. U okviru podrške roditeljima i starateljima planirano je smanjenje grube prakse roditeljstva i stvaranje pozitivnih odnosa roditelj-dijete kroz pomoć roditeljima da razumiju važnost nenasilnog disciplinovanja i djelotvorne komunikacije. Važno je poboljšati ekonomsku sigurnost i stabilnost porodica i doprinijeti smanjenju nasilja među intimnim partnerima i zlostavljanja djece. Takođe, značajno je da se poboljša pristup kvalitetnim zdravstvenim, socijalnim i uslugama krivičnog pravosuđa za svu djecu kojoj su potrebne ove usluge kako bi se smanjio dugoročni uticaj nasilja. Kada je riječ o sedmoj strategiji, zaključeno je da treba povećati pristup djece djelotvornijem, rodno ravnopravnom obrazovanju i socijalno-emocionalnom učenju, kao i obuci za životne vještine i osigurati da su školske sredine sigurne i podsticajne.

Direktorica Centra za prava djeteta je zaključila da implementacija INSPIRE strategije ne podrazumijeva definisanje novog programa, već predstavlja način za revitalizaciju, fokusiranje i širenje postojećih multisektorskih napora da se spriječi i odgovori na nasilje nad djecom. Svaka država će morati da prilagodi sadržaj paketa svojim specifičnim okolnostima i politikama.

Državni sekretar u Ministarstvu unutrašnjih poslova mr Dragan Pejanović je istakao da Vlada Crne Gore preduzima zakonske, socijalne, administrativne i obrazovne mjere u cilju zaštite djece od svih oblika psihofizičkog nasilja. Nasilje nad djecom je složen problem i ima negativan uticaj ne samo na dobrobit djece, već i porodicu, kao osnovnu ćeliju društva i cjelokupnu zajednicu, pa se velika pažnja mora posvetiti programima koji se bave osnovnim uzrocima nasilja i faktorima rizika.

Jedan od prioritarnih ciljeva Vlade Crne Gore je stvaranje uslova koji su prihvatljivi za optimalan rast i razvoj djece, što je definisano Strategijom za prevenciju i zaštitu djece od nasilja sa Akcionim planom za period 2017–2021. Takođe, Ministarstvo unutrašnjih poslova i Uprava policije u kontinuitetu, na strateškom i operativnom planu, preduzimaju mjere

usmjerene na stvaranje okruženja bez nasilja za svako dijete. Prema podacima Uprave policije, u prošloj godini je u Crnoj Gori evidentirano 335 maloljetnih lica žrtava krivičnih djela. Iako svako dijete može postati žrtva nasilja, naglasio je da su djeca sa smetnjama u razvoju posebno ranjiva. Podsjetio je na važnost Konvencije UN o pravima djeteta koja doprinosi zaštiti djece, prevenciji nasilja i artikulaciji glasa djece. Takođe, smatra da je kvalitetna implementacija INSPIRE strategije bitna za smanjenje nasilja nad djecom, a cjelokupno društvo mora promovisati norme i vrijednosti koje podržavaju nenasilne odnose pune poštovanja, pozitivne i rodno ravnopravne odnose za svu djecu i adolescente. Crna Gora ima kvalitetan pristup zdravstvenim, socijalnim i uslugama krivičnog pravosuđa za svu djecu, uključujući i usluge za prijavljivanje nasilja. Moramo nastaviti da kroz edukacije i unapređenje ekonomske sigurnosti ostvarujemo primarnu obavezu svih nas, a to je obezbjeđivanje uslova u kojima će svako dijete provoditi svoje djetinjstvo bezbrižno i srećno, zaključio je državni sekretar Pejanović.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je saopštila da institucija Zaštitnika u saradnji sa Mrežom Zlatnih savjetnika Zaštitnika preduzima brojne aktivnosti na zaštiti djece od svih oblika nasilja, među kojima je i organizovanje Konferencije „Reci NE nasilju“ iz 2016. godine. U svim Izvještajima Zaštitnika obrađena je i tema nasilja nad djecom. Ocijenila je da svaki oblik nasilja ostavlja dugoročne posledice na djecu, pa aktivnosti državnih institucija treba da budu usmjerene na smanjenje nasilja prema djeci i među djecom. Iako je Crna Gora ratifikovala veliki broj međunarodnih dokumenata koji se tiču prava djeteta, u narednom periodu posebnu pažnju treba posvetiti primjeni zakona i strateških dokumenata. Podsjetila je da je Crna Gora među prvima ratifikovala Treći opciono protokole uz Konvenciju UN o pravima djeteta, ali Vlada Crne Gore još uvijek nije ustanovila jasne procedure za implementaciju Protokola. Naglasila je da svako dijete u Crnoj Gori bez obzira u kojem području države živi treba da ima ista prava, a svjedoci smo da djeca ne ostvaruju ista prava u različitim sredinama. Podsjetila je na istraživanje o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori i podatke sadržane u Izvještaju koji su pokazali da u Mojkovcu nema dječjeg psihologa. Takođe, skoro 50% djece je izjavilo da rješenja problema traže na društvenim mrežama, a znatno manje se obraćaju roditeljima i stručnim licima. Ukazala je na važnu ulogu medija u promjeni svijesti o svim ljudskim pravima, a time i pravima djeteta, jer se samo uz njihovu pomoć može doprijeti do svakog građanina. Mišljenja je da bi na javnom servisu trebalo emitovati više edukativnih emisija posvećenih djeci. Istakla je da je podrška roditeljima u vaspitanju i obrazovanju njihove djece ključna i ukazala na važnost škola koje treba da budu ne samo obrazovne, već i vaspitne ustanove. Stoga će institucija Zaštitnika istrajati u preporuci da se prošire školske psiho-socijalne službe, jer djeca u školi treba da dobiju podršku za rješavanje problema. Smatra da bi želja da se u potpunosti iskorijeni nasilje bila utopijska, pa treba preduzimati mjere na prevenciji i smanjivanju nasilja. Kada se govori o sigurnom okruženju za djecu, pod tim ne treba podrazumijevati samo sigurno fizičko okruženje, već treba preduzimati dodatne napore na obezbjeđivanju sigurnosti djece na internetu koji koristi sve veći broj djece. Ovaj virtuelni prostor pruža velike mogućnosti za zloupotrebu i manipulaciju. S obzirom da se kontekst u kojem živimo mijenja, zbog čega su izazovi življenja sve veći, potrebno je pružiti dodatnu podršku roditeljima i edukovati ih kako da prepoznaju probleme djece i da potraže pomoć nadležnih institucija. Ekonomsko osnaživanje i finansijska podrška roditeljima takođe su veoma važni. Podsjetila je da je prošle sedmice institucija Zaštitnika u saradnji sa Save the Children promovisala Protokol o postupanju organa, ustanova i organizacija u Crnoj Gori sa djecom uključenom u život i rad na ulici. Intenzivno treba raditi na razvoju usluga u zajednici i obezbijediti kvalitetan mehanizam njihovog finansiranja. Kvalitetan monitoring i evaluacija strategija i akcionih planova treba da pokažu šta nije dobro realizovano i u kom pravcu treba usmjeriti aktivnosti u narednom periodu. Zamjenica Zaštitnika je zaključila da je veoma važno da se multisektorska saradnja uspostavi i na lokalnom nivou.

Milena Karišik, predstavnica Child Protection Hub Associate je informisala da je Child Protection Hub Associate platforma vodeće švajcarske organizacije „Terre des hommes“ koja, sa svojih oko 100 zaposlenih u sjedištu organizacije i 1.100 zaposlenih širom svijeta, aktivno radi na zaštiti prava djeteta u 48 zemalja svijeta. Organizacija sprovodi programe kroz koje pruža podršku za oko 1,5 miliona korisnika na globalnom nivou, a godišnji budžet organizacije je oko 58 miliona švajcarskih franaka. U Evropi su fokusirani na djecu u pokretu i pristupu djece pravosuđu. Regionalna kancelarija za centralnu i jugoistočnu Evropu sa sjedištem u Budimpešti nastoji da kroz jačanje sistema dječje zaštite doprinese ostvarivanju osnovnih prava djece u jugoistočnoj Evropi, a posebno prava djeteta na zaštitu od zlostavljanja i nasilja.

Kroz interaktivnu elektronsku platformu Child Protection Hub koja okuplja oko 5.000 profesionalaca koji rade u oblasti dječje zaštite širom Evrope, regionalna kancelarija je izgradila stručnu zajednicu koja omogućava razmjenu informacija u oblasti dječje zaštite, unapređenje i sticanje stručnih znanja putem obuka, seminara, zajedničkih projekata i aktivnosti i konkretnu podršku praktičnim slučajevima u oblasti dječje zaštite. Uz finansijsku podršku Globalnog partnerstva za zaustavljanje nasilja Child Protection Hub od prošle jeseni obuhvata i Crnu Goru, čime je omogućeno da i crnogorski stručnjaci koji se na razne načine bave zaštitom dječjih prava postanu dio ove stručne zajednice. Podsjetila je i da je Crna Gora zemlja inicijator promjena u okviru ovog Partnerstva. Na samom kraju, informisala je o ključnim aktivnostima koje su do sada, u partnerstvu sa Centrom za prava djeteta, realizovali u Crnoj Gori. Početkom decembra 2018. godine predstavili su INSPIRE strategiju široj javnosti, nakon čega su učestvovali na treningu za implementaciju INSPIRE paketa održanom u Gruziji. Takođe, sa NVO „Juventas“ organizovali su trening za predstavnike crnogorskih nevladinih organizacija koje se bave zaštitom djece od nasilja. Veoma značajnom smatra i studijsku posjetu Estoniji radi upoznavanja predstavnika Ministarstva rada i socijalnog staranja i stručne službe Vrhovnog državnog tužilaštva sa funkcionisanjem Nacionalne kuće za djecu žrtve nasilja koja funkcioniše u Talinu. Najavila je da će pet predstavnica Crne Gore učestvovati na Konferenciji visokog nivoa o prevenciji i eliminaciji nasilja nad djecom, koja će se od 26. do 28. juna 2019. održati u Sofiji u Bugarskoj.

Sofija Kirsanov, članica lokalnog Dječjeg parlamenta iz Podgorice je saopštila da dječji parlamenti takođe daju svoj doprinos u borbi protiv nasilja nad djecom. Ukazala je na važnu ulogu porodice i škole u razvoju svakog djeteta, kao i na značaj medija. Smatra da je društveno neprihvatljivo ponašanje proizvod „klimavog“ sistema vrijednosti. U praksi, ukoliko dijete ne želi da bude isključeno iz društva od strane svojih vršnjaka, mora se prilagoditi njegovim lošim stranama ili može postati meta nekog oblika vršnjačkog nasilja. Vulgarnost i nasilje, bilo verbalno ili fizičko u rijaliti programima promovisu se kao model ponašanja. Osim zabrane ovog sadržaja, smatra da treba raditi na unapređenju kulturno-edukativnog programa za djecu i mlade.

Na skupu je zaključeno da sedam strategija i međusektorske aktivnosti koje čine INSPIRE strategiju predstavljaju najbolji način za ubrzavanje napretka u suzbijanju nasilja nad djecom.

SEKRETAR ODBORA
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković